

Övergripande inriktning

Uppdrag från anslag 2:4 krisberedskap till
frivilliga försvarsorganisationer år 2020-2023

Innehållsförteckning

Övergripande inriktning	1
1. Inledning	3
1.1 Ingångsvärden och utvecklingsområden	3
2. Områden där medel kan sökas	5
2.1 Stärka enskilda offentliga aktörers förmåga i kris och krig	5
2.2 Stärka gemensamma förmågor i kris och krig	6
3. Principer för finansiering och urval av verksamhet	7
3.1 Ändamål och villkor	7
3.2 Behov	7
3.3 Långsiktighet	8
3.4 Flexibilitet för nya behov och samarbeten	8
3.5 Genomförbarhet	8
3.6 Pilotprojekt för nytänkande och samverkan	8
3.7 Jämställdhet och mångfald	9

1. Inledning

De 18 frivilliga försvarsorganisationerna representerar såväl djup kompetens inom en mängd områden som en stor bredd i verksamheten och genom det stora antalet medlemmar. De tillför därför både operativ förmåga och förankring i samhället.

Denna inriktning avser den del av anslag 2:4 Krisberedskap som benämns uppdragsersättning till frivillig försvarsverksamhet för att höja krisberedskapen i samhället och främja totalförsvaret. Den togs fram våren 2019 inför den fyraåriga uppdragsperioden 2020-23, och reviderades våren 2021 inför de två sista åren. Uppdateringarna avser främst kopplingar till den nya totalförsvarspropositionen för 2021-25 och MSB:s rapport som svar på regeringsuppdrag i regleringsbrevet för 2020, "Översyn av de frivilliga försvarsorganisationernas roll inom totalförsvaret".

De medlemmar som rekryteras och utbildas för uppgifter på krisberedskapsområdet verkar som stöd till ansvariga myndigheter (avnämare). Det ankommer på myndigheter med uppgifter inom krisberedskapen och totalförsvaret att analysera behovet av frivilliga inom respektive ansvarsområde, vilket i sin tur bildar grund för behovet av uppdrag i form av rekrytering och utbildning. MSB omfattas av detta ansvar, och har därtill en särskild roll att analysera behovet av frivilliga som inte kan knytas någon enskild aktör.

1.1 Ingångsvärden och utvecklingsområden

Det frivilliga engagemanget är en central del av såväl vårt demokratiska samhälle som av den samlade försvarsförmågan. Både regeringen och Försvarsberedningen konstaterar att de frivilliga försvarsorganisationerna har en särskild roll att spela inom totalförsvaret och är en viktig del av samhällets krisberedskap, liksom att den pågående utvecklingen där organisationernas roll tydliggörs bör fortsätta.¹ Försvarsberedningen pekar på flera områden där de frivilliga försvarsorganisationerna idag har eller kan utveckla viktiga förmågor inom totalförsvaret².

MSB delar bedömningen och lyfter behovet av att öka antalet utbildade frivilliga under kommande försvarsbeslutsperioder³. Tillgången till rätt kompetens är avgörande för att ansvariga aktörer ska kunna fullgöra sina

---

¹ Prop. 2020/21:30 Totalförsvaret 2021-2025. s. 133, bet. 2020/21:FöU4

² Motståndskraft. Ds 2017:66 : Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021-2025

³ Översyn av de frivilliga försvarsorganisationernas roll i totalförsvaret. Redovisning av uppdrag i MSB:s regleringsbrev för 2020.

Datum
2021-05-18

Diariernr
2019-04164

uppgifter på beredskapsområdet. Insatser under exempelvis coronapandemin, flyktingsituationen 2015, skogsbränderna 2014 och 2018, och andra naturhändelser har visat på att utbildade frivilliga är viktiga för att stötta samhällets aktörer när ordinarie personal inte räcker till. De frivilliga försvarsorganisationerna har också en unik möjlighet att bidra till folkförankringen och försvarsviljan. Genom försvarsupplysning sprider de kunskap som stärker den enskildes motståndskraft och de utgör en plattform för direkt engagemang i totalförsvaret.⁴

Beredskapsområdet är under utveckling och under kommande år genomförs utredningar om bland annat ett framtida befolkningsskydd, försörjningsberedskapen och en översyn av personalförsörjningen. Det är dock tydligt här och nu att en säkerställd operativ förmåga kommer kräva att samhällets samlade resurser nyttjas. Med sin särskilda ställning och samlade förmågor har frivilliga försvarsorganisationer en viktig roll att fylla.

Inriktningen tar avstamp i nuvarande förutsättningar, reglering och behov. Kontinuitet i organisationernas kärnverksamhet är ett viktigt ingångsvärde, men syftet är också att möjliggöra förnyelse och stärka organisationerna inför framtida områden och roller.

På vissa områden tar det tid innan rekrytering och utbildning av frivilliga leder till operativ effekt. Ett viktigt ingångsvärde för inriktningen är därför långsiktighet och möjlighet för den enskilde frivillige att ha ett långsiktigt givande engagemang. Samtidigt ser vi en snabb utveckling och kan inte låsa fast alla medel i långa perioder, utan avser även skapa flexibilitet och handlingsutrymme.

De frivilliga försvarsorganisationerna är fristående, demokratiskt uppbyggda, ideella organisationer med en egen identitet och förankring i civilsamhället. De delar samtidigt många intressen, möjligheter och utmaningar med varandra. De samarbetar idag bland annat inom ramen för olika uppdrag. Fortsatt utveckling av samarbete och ömsesidigt utbyte, med respekt för varandras olikheter, särart och processer, är viktigt för att säkerställa ett effektivt resursutnyttjande.

---

⁴ Översyn av de frivilliga försvarsorganisationernas roll i totalförsvaret. Redovisning av uppdrag i MSB:s regleringsbrev för 2020.

2. Områden där medel kan sökas

Inom nedanstående områden kan uppdrag inom frivillig försvarsverksamhet höja krisberedskapen i samhället och främja totalförsvaret.

2.1 Stärka enskilda offentliga aktörers förmåga i kris och krig

I den nationella risk- och förmågebedömningen identifieras ett antal allvarliga brister och sårbarheter som samhällets aktörer behöver kraftsamla kring, samt sju prioriterade områden. Stora delar av samhället är kritiskt beroende av dessa områden, och det finns en tydlig koppling till det stöd som avnämare efterfrågar.

Mot denna bakgrund fördelar MSB uppdragsmedel till de frivilliga försvarsorganisationerna. Som del av detta arbete välkomnar MSB ansökningar för att möta ansvariga aktörers behov. Det gäller generellt att stödja med expertis och stärka personalvolym i operativ hantering av samhällsstörningar samt totalförsvarsupplysning.

Försvarsberedningen pekar ut en rad områden som de frivilliga försvarsorganisationerna idag utbildar inom och som är relevanta för det civila försvarets personalförsörjning. Det gäller försörjningsberedskap, hälso- och sjukvård, djurhållning samt omsorg, transport och logistik, drivmedel, elektricitet samt tele- och radiokommunikation.

Försvarsberedningen pekar också ut ett antal nya områden där de frivilliga försvarsorganisationerna bör ges en tydlig roll. Det gäller organisering av befolkningsskyddet, en utvecklad hälso- och sjukvård, stödet till Försvarsmakten, utbildning och organisering av spontanfrivilliga vid höjd beredskap samt cybersäkerhet. Det är områden som organisationerna till del har börjat ta sig an och har kompetens att utveckla.

Härutöver pekar MSB ut tre nya områden som kommer att behöva utvecklas inom civil beredskap, där de frivilliga försvarsorganisationerna skulle kunna bidra. Det gäller skyddsvakter, skydd och omsorg för barn och unga samt kulturarv.⁵

Beredskapsområdet är under utveckling och erfarenheter av senaste årens kriser visar också på nya behov. Några sådana exempel från coronapandemin

---

⁵ Översyn av de frivilliga försvarsorganisationernas roll i totalförsvaret. Redovisning av uppdrag i MSB:s regleringsbrev för 2020.

Datum
2021-05-18

Diarienum
2019-04164

är packningsexperter, stabsassistenter med inriktning registratur och civila sjukvårdare. Här har planering påbörjats alternativt testutbildningar genomförts.

Andra viktiga områden är:

- Stödja ansvariga aktörers förmåga till ledning, inklusive robust samband, upprättande av alternativa ledningsplatser och en robust ledningsfunktion.
- Stödja logistik och försörjning i samhällsviktig verksamhet.
- Stärka arbetet mot informationspåverkan och påverkanskampanjer.
- Stödja mottagarkapacitet av förstärkningsresurser, inklusive spontanfrivilliga, andra frivilligorganisationer och utländskt stöd, hos ansvariga aktörer
- Stödja planering i civilt försvar och krisberedskap, i syfte att säkerställa att frivilligperspektivet beaktas och integreras.

2.2 Stärka gemensamma förmågor i kris och krig

Utöver att stärka enskilda offentliga aktörers förmåga har de frivilliga försvarsorganisationerna en viktig roll i att stärka gemensamma förmågor. Det kan antingen innebära samverkan eller stöd myndigheter emellan (inte minst stöd till Försvarsmakten), stöd till områden som gäller hela samhället (exempelvis skydd av civilbefolkningen) och som inte tydligt faller inom någon enskild myndighets ansvarsområde.

Det kan också innebära uppdrag som investerar i och långsiktigt stärker de frivilliga försvarsorganisationerna att fullt ut bidra vid såväl planeringen som i operativa insatser i fred och höjd beredskap. Många av de åtgärder som vidtas för att stärka offentliga aktörer, exempelvis inom säkerhetsskydd och robusta och säkra kommunikationer, måste också vidtas hos de frivilliga försvarsorganisationerna om alla resurser ska kunna verka tillsammans.

MSB ser därför positivt på uppdrag inom följande områden:

- Stödja ansvariga aktörer i utvecklingen av befolkningsskyddet.
- Stärka robust reservsamband och möjlighet för de frivilliga försvarsorganisationerna att verka från alternativ ledningsplats.
- Stärka de frivilliga försvarsorganisationernas långsiktiga och strategiska planering för krisberedskap och civilt försvar. Detta inkluderar att hitta nya områden och nya roller.
- Utveckling och eller implementering av gemensamma metoder, standarder och principer som exempelvis gemensamma grunder för samverkan och ledning.
- Utveckling av nya sätt att genomföra kärnverksamhet som rekrytering, utbildning och försvarsupplysning, liksom att verka operativt. Det kan vara metoder för ökade synergier och effektiviseringar, samt anpassning till ett hållbarhets- och miljötänkande. Här vill MSB särskilt

Datum 2021-05-18
Diariennr 2019-04164

lyfta fram vikten att ta vara på digitaliseringens möjligheter⁶ genom att utveckla nätbaserat lärande liksom att hitta nya rekryteringsmetoder och kanaler.

- Stödja aktörernas förmåga att ge stöd till Försvarmakten.
- Utveckla samarbete och samverkan mellan de frivilliga försvarsorganisationerna och med andra frivilligorganisationer, liksom möjligheten att tillvarata förmågor hos ideella nätverk och grupperingar. Detta kan också inkludera samordning av spontanfrivilliga på nationell nivå.
- Delta i eller anordna strategiskt viktig övningsverksamhet på området krisberedskap och civilt försvar. Detta inkluderar planering för och genomförande av större övningar såsom totalförsvarsövningar.
- Utveckla organisationernas kris- och krigsorganisation.
- Stärka organisationernas säkerhetsskydd och förmåga att hantera hemliga uppgifter samt informationssäkerhet. Detta inkluderar grundförmåga kring informationshantering i stort genom ett systematiskt och riskbaserat informationssäkerhetsarbete, samt att vid behov bygga upp förmåga att hantera säkerhetsskyddsavtal.
- Stärka och utveckla kunskapen om krisberedskap och totalförsvar inom frivilligorganisationerna.
- Tototalförsvarsupplysning gentemot allmänheten, bland annat kopplat till Krisberedskapsveckan.
- Rekrytering och särskilt prioriterade åtgärder för att behålla medlemmar, inte minst ungdomar och grupper som idag är underrepresenterade i medlemskåren.

3. Principer för finansiering och urval av verksamhet

3.1 Ändamål och villkor

Uppdragen ska vara förenliga med villkoren för och ändamålet med anslag 2:4 Krisberedskap.

3.2 Behov

Uppdragen ska utgå från behov som identifierats av offentlig aktör (myndighet, landsting eller kommun). Uppdragens mål är att höja krisberedskapen i samhället och främja totalförsvaret.⁷ En del av en robust personalförsörjning handlar om att knyta utbildade och övade frivilliga till offentliga aktörer via avtal och krigsplacering. Det finns också behov av att öka kunskap och medvetenhet om totalförsvaret genom försvarsupplysning. Det är viktigt att beakta målsättningen att det ska vara ett sammanhängande system för kris och

---

⁶ [Digitaliseringsstrategin - Regeringen.se](#). Det övergripande målet är att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter.

⁷ Källa: MSB:s regleringsbrev för 2021.

Datum
2021-05-18

Diarienum
2019-04164

krig.

3.3 Långsiktighet

Så långt det är möjligt ska uppdragen syfta till att uppnå en bestående effekt. Detta ansvar vilar både på FFO och på de offentliga aktörer som har behov av förstärkning. Väl förankrade och långsiktigt planerade uppdrag kan få en bättre bestående effekt.

3.4 Flexibilitet för nya behov och samarbeten

Parallellt med strävan efter långsiktighet behöver det finnas ett mått av flexibilitet för att nya behov kan uppstå under den period som inriktningen och uppdragsansökningarna omfattar. Samverkan mellan offentliga aktörer och de frivilliga försvarsorganisationerna är också under utveckling. Vi bedömer att en mängd nya samarbeten kommer att uppstå under inriktningsperioden. MSB avser tillföra flexibilitet genom årliga tilläggsutlysningar från föregående års oförbrukade medel. Organisationerna får göra årliga budgetjusteringar utifrån förändringar i efterfrågan eller kostnadsbild. Möjlighet ges att komplettera med nya ansökningar inför de sista två åren.

3.5 Genomförbarhet

För att uppdragen ska vara genomförbara behöver planeringen utgå från realistiska förutsättningar, tillgång till nödvändiga resurser med mera. MSB menar att berörda offentliga aktörer behöver ta aktivt ansvar som samarbetspartners, uppdragsgivare och möjliggörare⁸. Samverkan mellan uppdragsgivarna och de frivilliga försvarsorganisationerna behöver utvecklas såväl praktiskt som strategiskt vad gäller uppdrag och operativa insatser. Det är därför viktigt att en dialog förs om hur uppdragen kan genomföras på bästa sätt utifrån förutsättningarna.

3.6 Pilotprojekt för nytänkande och samverkan

För att stimulera nytänkande och att pröva nya vägar kommer en mindre pott att avsättas för pilotprojekt. Eftersom både krisberedskapen och det civila försvaret genomgår stark utveckling, vill MSB säkerställa att de frivilliga försvarsorganisationerna får utrymme att pröva nya idéer och möjlighet till nyorientering vad gäller deras roller och uppgifter. Även pilotprojekt ska vara

---

⁸ Redovisning av uppdrag i MSB:s regleringsbrev för 2020:
<https://www.msb.se/contentassets/92f2b7bd7f464756a0fa252b4d967afc/oversyn-av-de-frivilliga-forsvarsorganisationernas-roll-i-totalforsvaret-msb200302.pdf>

grundade i behov, men kontexten eller samverkansparterna kanske inte alltid är lika tydliga.

Tanken är också att stimulera samverkan mellan de frivilliga försvarsorganisationerna.

3.7 Jämställdhet och mångfald

MSB har en strategi för jämställdhetsintegrering som bl.a. har fokus på utbildningsverksamhet såväl som civilt försvar. Jämställdhetsperspektivet bör beaktas, och även mångfaldsperspektivet.